

De schrijvers van genoemde publikatie hebben aan de eisen van auteurschap voldaan. Hun aantal wordt verklaard doordat het artikel gegevens bevatte uit de huisartspraktijk, de kliniek en het fysiologische laboratorium. De hoofdredactie heeft uiteraard geheel buiten mij om de publikatie in die vorm aanvaard. Daarbij deel ik uw mening dat zij waakzaam hoort te zijn in dit soort gevallen en is uw signaal van verre duidelijk waargenomen bij auteur en hoofdredactie beiden.

Amsterdam, mei 1985

A.J. DUNNING

Het failliet van de anticonceptie?

Als aanvulling op de discussie in dit tijdschrift over ontwikkelingen rond het pilgebruik (1984; 2349-53 en 1985; 562-4), kan gewezen worden op de beschikbaarheid van CBS-gegevens uit de Gezondheidsenquête betreffende het pilgebruik over de jaren 1981 t.m. 1984, zoals gepubliceerd in het Maandbericht Gezondheidsstatistiek (maart 1985). Deze gegevens laten een toename zien van het pilgebruik van 25,9% van de 16-49-jarige vrouwen in 1981 tot 28,5% in 1984. In de meeste leeftijdscategorieën is het percentage pilgebruiksters stabiel. In de leeftijdsgroep van 25-29-jarige vrouwen, die een kwart van alle pilgebruiksters uitmaken, neemt gebruik van de anticonceptiepil toe. Het patroon over genoemde vier jaren geeft weinig ondersteuning voor een duidelijke afname van het pilgebruik in oudere leeftijdscategorieën. Uitgebreidere gegevens over anticonceptiepatronen zijn gepubliceerd in het Onderzoek Gezinsvorming 1982 van het Centraal Bureau voor de Statistiek waaruit blijkt dat in 1982 ca. 38% van de 18-37-jarige vrouwen de pil gebruikt.¹

In het algemeen verdient het aanbeveling bij de presentatie van cijfers over het pilgebruik (en niet alleen daar) de leeftijdsgrenzen waarop deze betrekking hebben, te vermelden ten einde verwarring over daling en stijging van het pilgebruik, of andere vormen van anticonceptiegedrag te vermijden.

LITERATUUR

- 1 Onderzoek Gezinsvorming 1982, verantwoording en uitkomsten. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij/CBS-publikaties, 1984.

Voorburg, april 1985

J.L.A. VAN SONSBECK,
*wetenschappelijk medewerker Stu-
diedienst van de Hoofdafd. Gezond-
heidsstatistieken van het CBS*

Ik dank de heer Van Sonsbeek voor zijn aanvullende gegevens. Deze nieuwe cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek bevestigen dat het pilgebruik na 1977 drastisch gedaald is, maar nu in de tachtiger jaren op een lager niveau weer is gestabiliseerd.

Amsterdam, mei 1985

F.P. WIBAUT

Chronische broomintoxicatie

In korte tijd zijn er in uw tijdschrift twee artikelen en een ingezonden brief verschenen, waarin de respectievelijke auteurs zich afvragen of de vrije verkrijgbaarheid van broomisoval bevattende preparaten zou moeten worden herzien.¹⁻³

Een nog niet genoemd argument dat vóór herziening

pleit, is de bevinding dat bij 15% van de langdurig verslaafden aan broomisoval irreversibele cerebellaire afwijkingen worden gevonden.⁴

Het afgelopen jaar behandelden wij vijf patiënten met een broomisoval-intoxicatie. Behalve een psychiatrisch beeld (psychose, delirium) hadden alle patiënten tevens een cerebellair syndroom. Na normalisatie van de bromidespiegels in het plasma herstelde bij drie van de vijf patiënten zowel het psychiatrische als het neurologische beeld. Bij de drie patiënten was de CT-scan normaal. Bij de twee overige patiënten verdween het psychiatrische beeld, maar bleef het cerebellaire syndroom bestaan. Beide patiënten gebruikten meerdere jaren ca. 2 gram broomisoval per dag. Op de CT-scan was bij deze beide patiënten een ernstige atrofie te zien van de cerebellaire hemisferen en van de vermis.⁵ Deze afwijkingen konden niet worden toegeschreven aan chronisch alcoholisme, lithium- of fenytoïnegebruik, of ziekten van degeneratieve, endocriene, infectieuze of maligne aard.

Op grond van het bovenstaande lijkt het aan te bevelen om bij patiënten met langdurige cerebellaire afwijkingen ten gevolge van broomisovalgebruik, computertomografie te verrichten.

LITERATUUR

- 1 Tan KL, Visser AP de, Leijnse-Ybema HJ. Bezoek van een oude vriend; paranoïde psychose bij chronische broomintoxicatie. Ned Tijdschr Geneeskd 1984; 128: 1929-30.
- 2 Sangster B, Dijk A van. De vraag achter de vraag. Ned Tijdschr Geneeskd 1985; 129: 337-40.
- 3 Berg JL ten. Bezoek van een oude vriend; paranoïde psychose bij chronische broomintoxicatie. (Ingezonden). Ned Tijdschr Geneeskd 1985; 129: 230-1.
- 4 Moses H, Klawans HL. Bromide intoxication. In: Vinken PJ, Bruyn GW, eds. Intoxications of the nervous system. Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1979; 36: 291-318.
- 5 Balkom AJLM van, Wetering BJM van de, Tavy DLJ, Hekster REM, Woerkom TCAM van. Cerebellar atrophy due to chronic bromisovalum abuse demonstrated by computed tomography. J Neurol Neurosurg Psychiatry 1985. Ter perse.

's-Gravenhage, maart 1985

A.J.L.M. VAN BALKOM
T.C.A.M. VAN WOERKOM

„Wij danken de collega's Van Balkom en Van Woerkom voor de interessante en waardevolle bijdrage aan de discussie over de vrije verkrijgbaarheid van broompreparaten. Inmiddels blijft het belangrijk ook bij minder uitgesproken symptomen alert te zijn op het bestaan van een chronische broomintoxicatie.

Poortugaal, april 1985

K.L. TAN
A.P. DE VISSER
H.J. LEIJNSE-YBEMA

Aansluitend op de twee publikaties over broomintoxicatie (1985; 230-1; 337-40), beschrijven wij twee patiënten die in Assen opgenomen werden.

— De eerste patiënt is een alleenstaande 44-jarige man, die in maart 1985 binnenkwam. In augustus 1984 had patiënt het overmatig alcoholgebruik gestaakt; pas achteraf vertelde patiënt vanaf deze tijd 2 tot 5 buisjes van 20 tabletten broomisoval à 300 mg per week te hebben gebruikt. Voordien had hij al 6 jaar broomisoval gebruikt, echter in kleinere hoeveelheden. Vanaf september 1984 ontwikkelde patiënt een scala van wisselende klachten. Patiënt vond zichzelf overspannen, hij transpireerde veel, sliep slecht, was 26 kg afgevallen, was labiel, prikkelbaar en depressief gestemd. Daarnaast leed hij periodiek aan geheugenverlies, niet kunnen schrijven en autorijden en lopen als een

dronkeman. De laatste weken had patiënt in bed gelegen, omdat hij zich zonder steun niet meer staande kon houden. Daarom ook gebruikte hij de laatste 8 dagen geen broomisoval meer: hij kon de apotheek niet meer bereiken. Bij onderzoek zagen we een adipeuze, transpirerende man. Zijn bewustzijn was helder, zijn concentratie gering. Hij had een tremor aan de handen, de spraak was slecht gearticuleerd, de coördinatie gestoord en hij liep met een breed gangspoor. De broomspiegel in het bloed bij opname was 1000 mg per liter, de broomisovalspegel 0 mg/l. Patiënt kreeg NaCl-tabletten tot 12 g per dag en chloordiazepoxide (Librium) voorgeschreven. De broomspiegel daalde in 3 weken tot 0, de klachten verdwenen in 10 dagen.

– De tweede patiënt is een 29-jarige met een partner samenwonende man, die wegens zijn verwardheid door de politie van straat werd opgepikt en via de huisarts werd ingestuurd. Ook hij gebruikte jarenlang overmatig alcohol. Het laatste jaar ging hij minder drinken, maar gebruikte wel Sanox (100 mg broomisoval per tablet), per week een buisje van 20 tabletten, in de laatste 3 weken oplopend tot 40 à 60 tabletten per dag. Hij had de afgelopen dagen toenemend last gehad van moeite met autorijden, wegens sufheid, traagheid, vergeetachtigheid en onverschilligheid. Bij onderzoek zagen we een transpirerende man, zijn bewustzijn wisselde van verlaagd tot helder, zijn concentratie was gering. Hij rook iets naar alcohol, zijn reflexen leken iets verhoogd te zijn en zijn coördinatie was gestoord. De broomspiegel in het bloed bij opname was 430 mg/l (J.N. Jedema, apotheker), de broomisovalspegel werd niet gemeten. Patiënt kreeg NaCl-tabletten tot 12 g per dag, de broomspiegel daalde in 2 weken tot 0, de klachten verdwenen in enkele dagen.

Beide patiënten waren niet op de hoogte van de ernstige bijwerkingen van deze kalmerende, broombevattende tabletten. De eerste patiënt kwam binnen met als diagnose: depressief syndroom met HES-klachten en conversieverschijnselen; een Korsakoff-syndroom werd overwogen. De andere patiënt was in verwardheidstoestand met suïcideneiging. Wegens de levenbedreigende verschijnselen (zowel directe als indirecte, bijv. door autorijden) bij een toxische broomspiegel en het feit dat de therapeutische en toxische spiegels zo weinig verschillen, pleiten ook wij voor het uit de vrije handel nemen van broompreparaten.

Assen, april 1985

A. VAN DEN BERG
J. SNIJDER

Aan de wieg van de plaatselijke verdoving

Naar aanleiding van uw bladvulling „Aan de wieg van de plaatselijke verdoving” (1985; 641), moge ik u er op wijzen dat de allereerste melding van het gebruik van cocaïne in de keel-, neus- en oorheelkunde van een jaar eerder, nl. 1884 dateert. Nadat Sigmund Freud in juli 1884 de aandacht van de Weense artsen had gericht op cocaïne, hield Carl Koller, een oogarts uit Wenen, op 17 oktober 1884 een voordracht voor het genootschap van geneeskundigen in Wenen: „Ueber die Verwendung des Cocain zur Anästhesierung am Auge”.¹ Het eeuwfeest van deze gebeurtenis is in 1984 uitgebreid gevierd op de gezamenlijke bijeenkomst van de Europese en Amerikaanse maatschappijen voor Regionale Anesthesie in Wenen natuurlijk. Een week na de voordracht van Koller hield Edmund Jellinek (1852-1928) een voordracht aldaar: „Das Cocain als Anästheticum und Analgeticum für den Pharynx und Larynx”.² Deze voordracht moet als eerste beschrijving van de

toepassing van lokale anesthesie in het vakgebied van de keel-, neus- en oorheelkunde gelden.

Ere wie ere toekomt.

LITERATUUR

- ¹ Koller C. Ueber die Verwendung des Cocain zur Anästhesierung am Auge. Wien Med Wochenschr 1884; 34: 1276.
- ² Jellinek E. Das Cocain als Anästheticum und Analgeticum für den Larynx und Pharynx. Wien Med Wochenschr 1884; 34: 1364.

Naarden, april 1985

J.T.A. KNAPE

Serologische controle op syfilis van zwangere vrouwen in Amsterdam

Naar aanleiding van de epidemiologische mededeling van de collegae Coutinho, Jansen Schoonhoven en Van der Helm (1985; 802-3), zou ik het volgende willen opmerken.

Uit het stuk wordt duidelijk dat de diagnose door de behandelende arts werd gesteld. Het is onze ervaring dat niet altijd het juiste stadium van syfilis wordt aangegeven door behandelende artsen en dat daar waar de resultaten van de syfilisserologietests voor meerdere uitleg vatbaar kunnen zijn, slechts voor één van de mogelijkheden wordt gekozen. Het hele betoog staat en valt met de inhoud van de zin in de paragraaf Resultaten: „Bij 4 patiënten werd door de behandelende arts de diagnose nieuwe lues gesteld. Bij nader onderzoek van de status van deze 4 vrouwen bleek, dat het bij 2 ging om lues latens recens en bij 2 om lues latens tarda.” Afgezien van het feit dat de begrippen oude en nieuwe lues in het artikel verwarrend werken, wordt geen definitie gegeven van lues latens recens (minder dan 1 of minder dan 2 jaar oud?). Ook wordt niet aangegeven waarom er bij deze verder niet aan symptomen lijdende gravidæ gedacht moet worden aan een recente infectie. Daar deze 2 patiënten dienen om een kosten-batenanalyse te presenteren, immers: „De kosten van serologisch onderzoek van 11.398 sera werden geschat op f 152.000,-, terwijl de baten ongeveer f 823.000,- bleken te zijn (verhouding 1: 5,4). Derhalve kan geconcludeerd worden dat de screening in de onderzoeksperiode ruim de moeite waard was”, zou een exactere beschrijving van wat er bij deze gravidæ en bij hun familieleden via klinisch en serologisch onderzoek is vastgesteld mijns inziens op zijn plaats zijn geweest. Zo zouden de serologische testresultaten (VDRL kwantitatief en kwalitatief, FTA-ABS, TPHA) bij deze patiënten vermeld hebben kunnen worden, zowel voor als na de gegeven antiluetische kuur. Verder zou men willen weten of

- de resultaten van eerder serologisch onderzoek bekend zijn die de duur van de syfilitische infectie waarschijnlijker maken;
- de patiënten symptomen aangaven die op het doormaken van primaire of secundaire syfilis konden wijzen en zo ja, in welke periode deze symptomen voorkwamen;
- de patiënten in het nabije verleden aan andere seksueel overdraagbare aandoeningen en (of) andere infecties hebben geleden waarvoor ze antitreponemale antibiotica voorgeschreven kregen, waardoor ze wellicht niet meer infectieus waren voor hun kind;
- de echtgenoten, vaste partner(s) en (of) incidentele seksuele partners en eerder geboren kinderen klinisch en serologisch onderzocht zijn en zo ja, met welke resultaten;
- indien geen aanwijzingen verkregen werden voor het acquireren van de syfilitische infectie via seksuele weg de